

พระพุทธศาสนากับอาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ

Buddhism and Merchants and Funeral Services

ประมวลศักดิ์ ดีมี

Pramualsak Deemee¹

E-mail: pvmitasit@yahoo.com

Received: October 14, 2020 Revised: March 21, 2021

Accepted: April 28, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในส่วนอาชีพที่เกี่ยวข้องกับพิธีงานศพของไทย คติความเชื่อพุทธศาสนาและแบบพราหมณ์ถูกนำมาเชื่อมประสานกับวัฒนธรรม ประเพณีขนบธรรมเนียมท้องถิ่นเกี่ยวกับศพหรือความตายมาผูกโยงเป็นธุรกิจนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งเช่นธุรกิจการขายหีบศพ การขายพวงหรีด การจัดเลี้ยงอาหารในงานศพ พิธีกร และธุรกิจจัดงานศพแบบครบวงจร เป็นการปรับวิกฤตให้เป็นโอกาส การใช้พิธีกรรมเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน เป็นประเพณีปฏิบัติที่ผู้อยู่กระทำให้กับผู้ตาย เพื่อแสดงความเคารพรักและอาลัย ให้เกียรติและสำนึกในบุญคุณ การจัดงานศพ เป็นภาวะของการได้เผชิญกับไตรลักษณ์เพื่อสร้างสติให้ระลึกถึงความตาย ดำรงไม่ประมาท และยังสามารถทำบุญทำทาน รักษาศีล โดยได้ทำบุญเพื่อช่วยเหลือทางวัดเป็นการบำรุงพระศาสนาให้สืบทอดยาวนานด้วย ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานศพจึงถือเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เพื่ออุทิศบุญกุศลแก่ผู้ตายและการพัฒนาจิตให้เป็นกุศลของผู้มีชีวิตอยู่ด้วยการให้ทาน รักษาศีลและช่วยบำรุงพระสงฆ์ และพระพุทธศาสนาอีกด้วย

คำสำคัญ : (พระพุทธศาสนา), (อาชีพขายสินค้า), (บริการงานศพ)

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This academic article is aimed at illustrate the doctrine of Buddhism and the business related to funeral service in Thai tradition. Buddhist beliefs and Brahmanism are linked to the culture of funeral. Local customs and rituals related to corpses or death are tied into business, which is very interesting, such as the business of selling a casket, wreath sale, funeral catering, food services, organized function, and all-inclusive funeral businesses are adjusting the crisis to an opportunity. The use of rituals to achieve a long-established culture is a custom practice that people did to the dead to show their respects, love and mourn, honor and gratefulness. Funeral function reflects then the mindfulness of Three Common Manners of life, reminding the death of oneself to live with awareness, and also it provides the chance for a merit making, the precepts observing by making merit to support Sangha and the temple for long lasting. The business involved in the funeral rituals, is therefore considered as a dedicate merit to the deceased and to develop the mind, the charity of the living people by giving alms, precepts and nourish the monks and Buddhism.

Keywords: Buddhism, Merchant, Funeral services

1. บทนำ

การจัดการศพด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม จะพบว่ามีการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการจัดการศพอยู่เสมอ แม้ว่าจะเป็นสังคมที่ยึดถือหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปฏิบัติ แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีศพ ถือว่าได้มีพัฒนาการด้าน ศาสนพิธีและคติความเชื่อมายาวนานแล้ว ขั้นตอนการดำเนินงานที่เพิ่มเข้ามา มาก ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากค่านิยมของคนในยุคสมัยปัจจุบัน บางขั้นตอนหรือบางพิธีได้กลายมาเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นหรือเกินกว่า ที่มีปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา ระบบทุนนิยม มีอิทธิพลต่อการจัดงานศพอย่างมากในสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุผลเพียงเพราะต้องการความรวดเร็ว สะดวกสบาย ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรในสังคมของคนยุคใหม่ ประเพณีเกี่ยวกับศพสามารถพัฒนาให้เกิดอาชีพแก่ผู้ที่มีชีวิตอยู่ได้ อย่างหลากหลาย สร้างรายได้ในแต่ละปีเป็นจำนวนเงินมหาศาล ปัจจุบันงานศพเป็นงานที่สร้างเม็ดเงินให้กับหลากหลายธุรกิจได้

งานศพถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน เป็นประเพณีปฏิบัติที่ผู้อยู่กระทำให้กับผู้ตาย เพื่อแสดงความเคารพรักและอาลัย ให้เกียรติและสำนึกในบุญคุณ และยกย่องผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย การจัดงานศพ โดยทั่วไปแล้ว ต้องมีการซื้อโลงบรรจุศพ มีการสวดศพที่บ้านหรือที่วัด มีการจัดหาดอกไม้ประดับหน้าศพ พวงหรีด จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ที่มีมาร่วมงานสวดศพ หลังจากนั้นเป็นพิธีการเผาศพ ซึ่งในการจัดการดังกล่าว ล้วนต้องอาศัยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการตายทั้งสิ้น ประเพณีเกี่ยวกับศพสามารถพัฒนาให้เกิดอาชีพแก่ผู้ที่มีชีวิตอยู่ได้ อย่างหลากหลาย สร้างรายได้ในแต่ละปีเป็นจำนวนเงินมหาศาล ปัจจุบันงานศพเป็นงานที่สร้างเม็ดเงินให้กับหลากหลายธุรกิจได้

อาชีพหลากหลายที่เกิดจากการจัดการงานศพ สร้างรายได้ในแต่ละปีเป็นจำนวนเงินมหาศาล ปัจจุบันงานศพเป็นงานที่สร้างเม็ดเงินให้กับหลากหลายธุรกิจได้

“ศูนย์วิจัยกสิกรไทยจำกัด ประเมินว่าธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานศพทำให้เกิดเม็ดเงินหมุนเวียนประมาณ 35,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งปริมาณเม็ดเงินที่หมุนเวียนมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยการคำนวณจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการจัดงานศพอย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการจัดงานศพนี้จะแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายละเอียดปลีกย่อยของความต้องการของเจ้าภาพงานศพ การจัดพิธีแตกต่างกันตามความเชื่อทางศาสนา”²

งานศพถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน เป็นประเพณีปฏิบัติที่ผู้อยู่กระทำให้กับผู้ตาย เพื่อแสดงความเคารพรักและอาลัย ให้เกียรติและสำนึกในบุญคุณ และยกย่องผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย การจัดงานศพ โดยทั่วไปแล้ว ต้องมีการซื้อโลงบรรจุศพ มีการสวดศพที่บ้านหรือที่วัด มีการจัดหาดอกไม้ประดับหน้าศพ พวงหรีด จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ที่มีมาร่วมงานสวดศพ

² ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, ปีที่ 12, ฉบับที่ 1869, วันที่ 28 กันยายน 2549.

หลังจากนั้นเป็นพิธีการเผาศพ ซึ่งในการจัดการดังกล่าว ล้วนต้องอาศัยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการตายทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า คติความเชื่อแบบพุทธศาสนาและแบบพราหมณ์ ถูกนำมาเชื่อมผสานกับวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมท้องถิ่น เกี่ยวกับศพหรือความตาย มาผูกโยงเป็นธุรกิจนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เช่น ธุรกิจการขายหีบศพ ธุรกิจการขายพวงรีด ธุรกิจการจัดเลี้ยงอาหารในงานศพ และธุรกิจจัดงานศพแบบครบวงจร

ร้านโชคนาสามสังฆภัณฑ์ที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปสอบถามข้อมูลนั้น เปิดกิจการตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2551 “เป็นร้านบริการสินค้าและบริการเกี่ยวกับงานศพ เช่น โลงศพ รถแห่ การประดับผ้าในเมรุ ดอกไม้จันทน์ เป็นต้น ซึ่งเป็นร้านอยู่ในชุมชน ให้บริการในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ส่วนราคาขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพมีตั้งแต่ระดับ เล็ก กลาง ใหญ่ ตามกำลังทรัพย์ของเจ้าภาพงานศพ”³

ผู้ศึกษามีความสนใจอาชีพดังกล่าว ด้วยอยากทราบว่าธุรกิจดังกล่าว เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด หลักธรรมในพุทธศาสนา วัดและคณะสงฆ์มีอิทธิพลต่ออาชีพนี้หรือไม่ จึงได้เขียนบทความนี้ เพื่อนำเสนออภิปรายในห้องเรียน ให้เพื่อนนิสิตและอาจารย์ผู้บรรยายประจำวิชาได้เสนอแนะ

2. แรงจูงใจ : ก้าวสู่อาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ

การก้าวเดินไปสู่อาชีพที่ตัวเองอยากทำ โดยหวังว่าอาชีพนั้นจะสามารถเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัวได้ เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบอาชีพทั้งหลายส่วนใหญ่ ได้ตั้งความหวังไว้ว่าจะสำเร็จมีกำไรเป็นกอบเป็นกำ อาชีพขายสินค้าและบริการงานศพก็เช่นกัน ซึ่งช่างใจและคุณดวงกลมได้ก้าวสู่เส้นทางอาชีพใหม่พร้อมกับประกอบอาชีพเก่าไปด้วยนั้น เป็นสิ่งที่เสี่ยงพอสมควร แต่เมื่ออาชีพใหม่ให้กำไรและผลตอบแทนดีกว่า จึงตัดสินใจทำอาชีพนี้ตลอดเรื่อยมา ทักษะดังกล่าวนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า

“แรงจูงใจนั้นจะเป็นตัวที่ทำให้คนมีการพัฒนาอย่างถูกต้อง หรือจะทำให้คนมีความเป็นคนอย่างแท้จริง และจากจุดนี้ เขาจึงจะสามารถไปพัฒนาสิ่งอื่นได้อย่างถูกต้อง แรงจูงใจถูกต้องแท้จริงที่พึงปรารถนา คือหน้าที่ที่ต้องสร้างขึ้นให้ได้ ก็คือ สิ่งที่เรียกว่า ฉันทะ ฉันทะ คือแรงจูงใจที่ถูกต้อง ฉันทะแปลว่า ความรักความอยาก ความปรารถนา ความพอใจ แบ่งได้สองส่วน 1.คือความใฝ่รู้ อยากรู้ ปรารถนาจะรู้ในความจริง ต้องการเข้าถึงความจริงแท้ 2. คือความใฝ่ดี ใฝ่ความดี อยากให้ดี คือปรารถนาสิ่งที่ดีงาม ต้องการทำสิ่งที่ดีงามเกิดมีขึ้น ให้เกิดเป็นจริงขึ้น จึงอยากจะทำ หรือใฝ่ที่จะทำ

³ สัมภาษณ์,ช่างใจ เกิดขึ้น,วันที่ 21 กันยายน 2558.

ทำให้เกิดรักการทำงานหรือรักงานที่ทำ ทำงานอย่างมีความสุข สรุปก็คือใฝ่รู้ความจริงหรืออยากรู้ความจริงแท้ ใฝ่ปรารถนาสิ่งที่ดีงาม อยากจะทำสิ่งที่ดีงามให้เกิดมีขึ้นเป็นจริงขึ้น⁴”

ทัศนะดังกล่าวนี้เมื่อเทียบเคียงกับอาชีพในหลาย ๆ อาชีพแล้วพบว่า อาชีพขายสินค้าและบริการงานศพเป็นอาชีพที่ได้รับแรงจูงใจในลักษณะ ดังกล่าว

จากการพูดคุยกับช่างใจ ทำให้ทราบว่า อาชีพเก่าของช่างใจและคุณดวงกมล ประกอบอาชีพรับเหมาเป็นช่างเชื่อมแสดนต์เลส รับเหมาทำงานเกี่ยวกับแสดนต์เลสทั่วไป เริ่มประกอบอาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ โดยการแนะนำจากพระครูวิกรมประชาภูกุล (พระเกจิ) เมื่อได้รับคำแนะนำจากพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้คลุกคลีอยู่กับศพแล้ว จึงตัดสินใจด้วยการเริ่มประกอบอาชีพด้วยการบริการเฉพาะแสดนต์เลสเท่านั้น ต่อมาก็ได้เริ่มขยายกิจการด้วยการขาย โลงศพ ดอกไม้จันทน์ พลุ ฐูปเทียน พวงรีด และรับบริการประดับตกแต่งสถานที่ เช่นประดับเมรุ ประดับศาลาพักศพ ตลอดจนการประดับฟารตแห่รวมกัน ซึ่งสามารถจัดเป็นประเภทงานขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ตามความต้องการของเจ้าภาพ

อีกแรงจูงใจหนึ่งก็คือได้เห็นสภาพของการจัดงานศพ เมื่อเจ้าภาพเป็นผู้ดำเนินการจัดงานซึ่งงานลักษณะงานนี้เป็นงานที่ไม่ได้จัดเตรียมวางอะไไว้ล่วงหน้า เจ้าภาพต้องเผชิญกับปัญหามากมายโดยเฉพาะในสังคมชนบท ที่เป็นสังคมแห่งการพึ่งพาอาศัยกัน การที่จะให้งานดำเนินการไปอย่างเรียบร้อย แต่ก็ขาดบุคลากร ขาดเงินทุนบ้าง ขาดการประสานงานกับคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ประกอบการอาชีพนี้ได้เห็นเป็นประจำ เลยคิดว่าถ้ามีทรัพยากร มีเวลา มีเงินเพียงพอ สิ่งที่เป็นปัญหาเหล่านี้คงไม่เกิด จึงคิดที่จะประกอบอาชีพนี้และเริ่มหาข้อมูลความรู้จากผู้รู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะพระสงฆ์ซึ่งเมื่อปรึกษากับท่านแล้วท่านบอกว่า เป็นเรื่องดีด้วยซ้ำไป จึงตัดสินใจประกอบอาชีพนี้จนมาถึงปัจจุบัน⁵

แรงจูงใจดังกล่าวที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพประสบผลสำเร็จและมีความเข้าใจในธุรกิจที่ตัวเองทำ แม็คเคลแลน และคณะ (McClelland and Other.) กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นเป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี หรือเป็นการทำให้ดีกว่าผู้อื่นเมื่อมีอุปสรรค ขัดขวางก็จะพยายามฟันฝ่า และเมื่อประสบความสำเร็จจะรู้สึกสบายใจ แต่จะมีความวิตกกังวลเมื่อประสบกับความล้มเหลว⁶

⁴ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา (กรุงเทพมหานคร) มูลนิธิพุทธธรรม,2541), หน้า 44.

⁵ สัมภาษณ์,คุณดวงกมล เกิดขึ้น,วันที่ 21 กันยายน 2558, วัดบ้านเตี้ยพัฒนา ตำบลตานี อ.ปราสาท จ.สุรินทร์.

⁶ McClelland, David c., and others. (1953).The Achievement Motive. (New York: Appleton-Century-Crofts Inc.)

สรุปก็คือ หลักธรรมและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการอาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ ต้องยึดถือปฏิบัติเป็นแรงจูงใจขับเคลื่อนธุรกิจของตนเอง เป็นพลังที่ช่วยให้ผู้ประกอบการอาชีพทำงานได้อย่างมีความสุข เพราะเมื่อนึกถึงแรงบันดาลใจเมื่อไหร่ ก็สามารถขับเคลื่อนธุรกิจของตนเองไปได้อย่างมีความสุข

3. ปัญหาอุปสรรค : อาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ

ปัญหาอุปสรรคที่ผู้ประกอบการอาชีพได้เจอเป็นประจำเป็นเรื่องของคำครหา นิินทาซึ่งเป็นปกติของคนในชุมชนที่อยู่ในชนบทปัญหาเรื่องความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกับปัญหาของบุคลากรทำงานและคู่แข่งจากการทำอาชีพประเภทเดียวกัน โดยมีสาระพอสังเขป ดังนี้

คำครหา นิินทา เป็นคำที่ผู้ทำอาชีพนี้ต้องเจอบ่อย ๆ เมื่อผู้ต้องไปพบปะกับหมดกำลังใจเมื่อก่อนก็เคยคิดว่าจะเลิกทำ แต่เคยมีคำครหาของคนในชุมชน โดยเฉพาะในชนบทการสื่อสารกันเป็นกลุ่มเป็นวงวิชีวิตอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ก็เริ่มเข้าใจไปบ้างแล้วด้วยความเคยชินที่ผู้ประกอบการอาชีพมีความมุ่งมั่นในอาชีพนี้

ขนบธรรมเนียมท้องถิ่นแต่ละหมู่บ้านไม่เหมือนกัน การที่จะเดาใจลูกค้าว่าต้องการอะไรมากหรือน้อยต้องดูบริบทของสังคมว่า หมู่บ้านและชุมชนนั้น ๆ มีขนบธรรมเนียมปฏิบัติอย่างไร ความต้องการสินค้าและบริการเกี่ยวกับประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ ไม่เหมือนกัน เช่น ในแง่มุมของการใช้รถเพื่อเคลื่อนย้ายศพ หมู่บ้านและชุมชนบางชุมชนยังต้องการใช้รถวัดบ้าง รถตัวเองบ้าง รถของญาติพี่น้องบ้าง ซึ่งบางชุมชนก็ไม่ใช่เช่นนั้นกลับมีความเชื่อว่า รถใครชนศพถือว่าเป็นเรื่องไม่ดี เป็นเรื่องอัปมงคลไปด้วยซ้ำสภาพอากาศ เป็นปัญหาสำหรับการตกแต่งสถานที่ ฌาปนสถานในชนบทบางแห่งไม่มีศาลาบำเพ็ญกุศล ต้องใช้เต็นท์เป็นที่บำเพ็ญกุศลศพชั่วคราว เมื่อใดที่ลมฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยฝนตก ลมแรง สถานที่ที่ประดับประดาไว้อย่างสวยงาม กลับดูไม่ได้ งานศพที่เจ้าภาพมีความตั้งใจว่าต้องดูดีกลับไม่เป็นอย่างที่คิด⁷

บุคลากร เป็นเรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มองข้ามไม่ได้เพราะความเชื่อเดิมๆ ของคนในชนบท ที่ว่าอะไรก็ตามที่เกี่ยวกับศพ เป็นเรื่องไม่ค่อยดี เป็นเรื่องอัปมงคล เป็นเรื่องที่น่ากลัว ซึ่งหลายต่อหลายครั้งที่ผู้ประกอบการอาชีพนี้ต้องสรรหาบุคลากรมาทำงานนี้ บางครั้งเรื่องเงินไม่ใช่ปัญหาแต่ความเชื่อเดิม ๆ กลับทำให้อาชีพนี้ต้องสะดุดและไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เมื่อบุคลากรเกิดล้มป่วยขึ้นมา สิ่งแรกที่ญาติพี่น้องเชื่อมโยงสาเหตุก็คือ คงเป็นเพราะการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับศพนี้แหละถึงได้ตกอยู่ในสภาพแบบนี้ ราคาค่าบริการนั้นเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่เจ้าภาพจัดงานศพต้อง

⁷ สัมภาษณ์, คุณดวงกมล เกิดชื่น, วันที่ 21 กันยายน 2558, วัดบ้านเคื่อพัฒนา ตำบลตานี อ.ปราสาท จ.สุรินทร์.

พิจารณา เนื่องจากทางร้านมีบริการให้เลือกตามความเหมาะสมของจำนวนเงินเริ่มตั้งแต่ 5,000-60,000 บาท⁸

อย่างไรก็ตามคู่แข่งการประกอบธุรกิจประเภทนี้มีคู่แข่งน้อย ไม่ต้องเผชิญปัญหาการแข่งขันมากเท่าไร ส่วนใหญ่เจ้าภาพจะหันไปหาวัดมากกว่าที่จะไปหาของจากร้านค้า แต่ในสภาพชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ก็จะไปสรรหาสิ่งของจากร้านค้าสังฆภัณฑ์ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการอาชีพไม่ได้มองว่าวัดเป็นคู่แข่ง กรณีที่เจ้าภาพต้องการใช้ของวัด ใช้สินค้าและบริการจากร้านของเรา ก็แล้วแต่ความประสงค์ของเจ้าภาพ ผู้ประกอบการอาชีพมองว่าวัดเป็นปัจจัยในการส่งเสริมการตลาดของอาชีพนี้เหมือนกัน เนื่องจากเวลาว่างงานบุญในวัด ทางร้านของเรามักจะร่วมเป็นเจ้าภาพหรือร่วมกิจกรรมกับทางวัดบ่อย ๆ จึงทำให้ลูกค้ารู้จักเรา เข้าใจเรามากขึ้น

สรุปก็คือ ความจริงของโลกธรรมก็เปรียบเหมือนโลกของการทำธุรกิจ ต้องเจอกับอุปสรรคมากมายหลายอย่าง แต่เมื่อผู้ประกอบการอาชีพเข้าใจสังขารธรรมของธุรกิจก็สามารถฝ่าฟันปัญหาไปได้ พุทธศาสนาสอนให้เข้าถึงสังขารธรรมความจริงของชีวิต เพื่อการใช้ชีวิตอย่างระมัดระวังและมีความสุข การประกอบอาชีพอะไรก็ตาม หากผู้ประกอบการอาชีพนั้น ๆ เข้าใจหลักความจริงของธุรกิจแล้วก็สามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ และสามารถประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและความสุขในอาชีพที่ตนเองทำอยู่

4. ความสำเร็จในชีวิตของอาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ

เมื่อนึกถึงความสำเร็จหรือเป้าหมายสุดท้ายของการประกอบอาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ คงไม่พ้นเรื่องความมั่นคงด้านฐานะทางการเงิน คือความสุขทางกายและความสุขทางใจ ที่ผู้ประกอบการอาชีพนี้ได้รับ ตลอดถึงความสำเร็จด้านครอบครัว การคืนกำไรสู่สังคมและที่สำคัญการบริจาคทาน เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นต้น ตามทัศนะของพระธรรมปิฎกท่านให้แง่คิดไว้ว่า

“การที่จะทำให้จิตใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ คือเป็นผู้มีพลังแห่งความใฝ่รู้ใฝ่ดีใฝ่ทำใฝ่สร้างสรรค์ใฝ่สัมฤทธิ์ใฝ่ความเป็นเลิศอยากช่วยทำทุกสิ่ง ทุกคนที่ตนประสบเกี่ยวข้องขอให้เข้าถึงภาวะที่ดียิ่ง ไม่หลงติดอยู่แค่คิดจะได้จะเอาและหาความสุขจากการเสพบริโภค ที่ทำให้จมอยู่ได้วังวนแห่งความมัวเมาและการแย่งชิง แต่รู้จักใช้อินทรีย์ มีตาที่ดู หูที่ฟังเป็นต้น ในการเรียนรู้ หาความสุข จากการศึกษา และมีความสุขจากการทำสิ่งดีงาม ด้วยการใช้สมองและมือในการสร้างสรรค์⁹

ผู้ประกอบการอาชีพมองว่าการที่ตัวเองต้องคลุกคลีอยู่กับศพจนบางครั้งก็ไม่ได้คิดอะไร แต่บางครั้งที่มีศพบุคคลสำคัญ เสียชีวิตญาติพี่น้องร้องไห้อาลัยอาวรณ์ ผู้ประกอบการอาชีพได้มองเห็นสัง

⁸ สัมภาษณ์, คุณดวงกมล เกิดชื่น, วันที่ 21 กันยายน 2558, วัดบ้านเตี้ยพัฒนา ตำบลตานี อ.ปราสาท จ.สุรินทร์.

⁹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 260.

ธรรมความจริง เกี่ยวกับเรื่องความตาย เมื่อไหร่ที่มีโอกาสทำบุญก็จะร่วมทำบุญตามโอกาสนั้น ๆ ไป และคิดว่าสังขารเรื่องความตายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การฝังทรัพย์ไว้ในพระพุทธรูปศาสนาน่าจะเป็นโอกาสอันดีสำหรับผู้ประกอบอาชีพนี้ ซึ่งบางครั้งก็ร่วมอนุโมทนาบุญไปกับการลดราคาสินค้าและบริการด้วย ซึ่งเป็นการสะสมบุญเพื่อความสุขทางใจในปัจจุบันและอนาคตนั่นเอง ส่วนเรื่องของสุขภาพร่างกายก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบอาชีพ จำเป็นต้องดูแลตัวเอง หาความรู้เกี่ยวกับเรื่องของปัจจัยสี่ อะไรที่เป็นคุณค่าจริงๆ อะไรที่ไม่มีคุณค่าสำหรับสุขภาพก็จะไม่ไปยุ่งและเกี่ยวข้อง ในส่วนของครอบครัวผู้ประกอบอาชีพได้สอนลูก ๆ เรื่องของสังขารอยู่เสมอว่า อาชีพนี้เป็นอาชีพที่เห็นสังขารได้ง่ายเพราะต้องอยู่กับศพตลอดเวลา และในส่วนของสังคมนั้น ผู้ประกอบได้ร่วมกิจกรรมงานบุญ จัดโรงทานบ้าง ให้การสนับสนุนการศึกษาบ้าง ร่วมเป็นเจ้าของในกิจการงานศพบ้าง เป็นต้น ซึ่งเป็นการคืนกำไรสู่สังคมและเป็นการส่งเสริมการตลาดไปพร้อม ๆ กันด้วย¹⁰

สรุปก็คือ มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความตายได้ฉันใด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการตายก็ต้องดำเนินและพัฒนาต่อไปฉันนั้น การประกอบอาชีพเกี่ยวกับศพ ดังกล่าวนอกเหนือจากเพื่อให้เกิดความมั่นคงและมั่นคงทั้งในระดับประเทศ ชุมชนครัวเรือน และผู้คนหลากหลายกลุ่มในสังคมแล้ว เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสำคัญกับความพอเพียงทั้งผู้ให้และผู้ให้บริการ

5. การประยุกต์ใช้หลักธรรม : อาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ

จากการพูดคุยกับเจ้าของผู้ประกอบการธุรกิจ การประกอบอาชีพขายสินค้าและบริการงานศพ เป็นอาชีพที่เห็นการบริจาทานตลอดเวลา เนื่องจากกิจกรรมที่เป็นรูปแบบศาสนพิธีของพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ได้พบว่ามีเรื่องของการบริจาทานมากที่สุด หลายๆ ขั้นตอนของระเบียบศาสนพิธีเป็นเรื่องของการบริจาทานทั้งสิ้น ผู้ประกอบอาชีพเลยคิดว่าหากได้ทำการตลาดด้วยการบริจาทานให้เจ้าภาพบ้าง ให้ชุมชนบ้าง น่าจะเป็นเรื่องที่ดีตราบใดที่จิตใจลูกค้าได้ จึงคิดหาวิธีการบริจาทาน ด้วยหวังว่าจะเป็นสื่อในการส่งเสริมการขายการตลาดได้ เริ่มต้นด้วยการเป็นเจ้าภาพโรงทาน ตามงานวัดต่าง ๆ เป็นเจ้าภาพถวายเครื่องไทยธรรมแก่พระสงฆ์ตามงานต่าง ๆ บ้าง รวมไปถึงการส่งเสริมกิจกรรมชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การซื้อเสื้อผ้าให้กับเด็กและเยาวชน การอุดหนุนทุนการศึกษา และการแจกของผู้สูงอายุในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น

อาชีพพิธีกรงานศพ เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ต้องใช้ทักษะทางภาษาในการสื่อสารและใช้คำศัพท์ให้ถูกต้องเหมาะสม ตัวอย่างเกร็ดความรู้สำหรับพิธีกร

1. คำว่า “พระคุณเจ้า” เป็นคำสรรพนาม บุรุษที่ 2 หมายถึงภิกษุที่เคารพนับถือ
2. คำว่า “อาราธนา” ใช้กับอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร

¹⁰ สัมภาษณ์, คุณใจ เกิดขึ้น, วันที่ 24 กันยายน 2558, ร้านโชคนาสามสังฆภัณฑ์ ตำบลตานิ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์.

3. การให้พระสงฆ์กระทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้ใช้คำว่านิมนต์หรือกราบนิมนต์
4. ไม่ควรใช้คำเพื่อเพราะทำให้กรุงรังเช่นกราบอาราธนานิมนต์
5. ไม่ควรใช้คำว่า “พระเดชพระคุณเจ้า” เพราะไม่มีในพจนานุกรม
6. พระเดชพระคุณใช้กับพระราชาคณะ

ดังนั้นอาชีพพิธีกรจึงมีความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามลำดับและเกิดความประทับใจแก่แขกผู้มีเกียรติ

ส่วนของมรณานุสสติ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการประกอบอาชีพแบบนี้ ต้องพบเจอกับสิ่งเหล่านี้ตลอดเวลา ผู้ประกอบอาชีพได้ให้ทัศนะไว้ว่า อาชีพนี้เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเศร้าโศกของคน การสูญเสียความรัก การพลัดพรากจากคนอันเป็นที่รัก ในข้อนี้ได้ให้ความสำคัญเหมือนกันว่าเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังการในการจัดสินค้าและบริการให้กับเจ้าภาพเพราะต้องคำนึงถึงบริบทหลาย ๆ อย่าง เช่น ขนบธรรมเนียมท้องถิ่น ความเชื่อที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ฐานะความมั่นคงของครอบครัวนั้น ๆ ศาสนพิธีที่ต้องเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์และผู้คนมากมาย เหล่านี้เป็นต้น¹¹

สรุปก็คือเมื่อมีวิกฤตย่อมมีโอกาสเสมอ ผู้ประกอบอาชีพไม่ได้มองว่าเป็นการหาโอกาสจากความเศร้าโศกเสียใจของใคร แต่มองว่าในท่ามกลางความเศร้าโศกเสียใจ เราน่าจะมีหนทางช่วยบรรเทาเบาบางพวกเขาได้บ้าง น่าจะมีหนทางช่วยแบกภาระอันหนักหน่วงซึ่งนอกจากเจ้าภาพจะทนทุกข์ทรมานแล้ว ต้องเป็นผู้จัดงานอีก ซึ่งเท่าที่สังเกตดูแล้วเจ้าภาพส่วนใหญ่จะคิดวางแผนอะไรไม่ค่อยออกท่ามกลางความเศร้าโศกเสียใจนั้น ด้วยสถานการณ์แบบนี้เองผู้ประกอบอาชีพมองว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสะดวก ให้ความไว้วางใจ ให้คำแนะนำในบางเรื่องที่เราแนะนำได้ด้วยประสบการณ์ของผู้ให้บริการนั่นเอง

6. สรุปผลการศึกษา

ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการจัดการงานศพ เป็นประเพณีที่สามารถพัฒนาให้เกิดอาชีพได้อย่างหลากหลาย และสร้างรายได้ในแต่ละปีเป็นจำนวนมากปัจจุบันงานศพเป็นงานที่สร้างเม็ดเงินให้กับหลากหลายธุรกิจ การจัดการงานศพจะแตกต่างกันเนื่องจาก ต้องขึ้นอยู่กับรายละเอียดปลีกย่อยของความต้องการของเจ้าภาพ เพราะความแตกต่างจากความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งน่าสังเกตว่า คติความเชื่อแบบพุทธศาสนา และแบบพราหมณ์ ถูกนำมาเชื่อมผสานกับวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมท้องถิ่นได้อย่างลงตัวสามารถนำมาผูกโยงเป็นธุรกิจ นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยธุรกิจของร้านโชคนาสามสังฆภัณฑ์ เป็นร้านบริการสินค้าและบริการเกี่ยวกับงานศพ เช่น โลงศพ รถแห่ การประดับผ้าในเมรุ

¹¹ สัมภาษณ์, คุณใจ เกิดขึ้น, วันที่ 24 กันยายน 2558, ร้านโชคนาสามสังฆภัณฑ์ ตำบลตานี อ.ปราสาท จ.สุรินทร์.

ดอกไม้จันทร์ เป็นร้านอยู่ในชนบท ให้บริการในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และกำหนดราคาสินค้าและบริการ มีตั้งแต่ระดับ เล็ก กลาง ใหญ่

จากการพูดคุยกับผู้ประกอบอาชีพนี้แล้ว พบว่าได้รับแรงจูงใจหนึ่งก็คือได้เห็นภาพของการจัดงานศพของเจ้าภาพที่เป็นไปอย่างทุลักทุเล การที่จะให้งานดำเนินการไปอย่างเรียบร้อยนั้นต้องอาศัยทั้งบุคลากร ทรัพยากร และเวลา ส่วนใหญ่ก็ขาดคนทำงาน ขาดเงินทุน ขาดการประสานงานกับคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ประกอบอาชีพนี้ได้เห็นเป็นประจำ แต่กรณีที่เจ้าภาพต้องการใช้ของวัดก็แล้วแต่ความประสงค์ของเจ้าภาพ ผู้ประกอบอาชีพมองว่าวัดเป็นปัจจัยในการส่งเสริมการตลาดของอาชีพนี้เหมือนกัน เนื่องจากเวลาว่างงานบุญในวัด ทางร้านของเรามักจะร่วมเป็นเจ้าภาพ หรือร่วมกิจกรรมกับทางวัดบ่อย ๆ จึงทำให้ลูกค้ารู้จักเรา เข้าใจเรามากขึ้น เมื่อมองในภาพรวมแล้ว เห็นว่ามนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความตายได้ฉันใด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการตายก็ต้องดำเนินและพัฒนาต่อไปฉันนั้น การประกอบอาชีพเกี่ยวกับศพ ดังกล่าวนอกเหนือจากเพื่อให้เกิดความมั่นคงและมั่นคงทั้งในระดับประเทศ ชุมชนครัวเรือน และผู้คนหลากหลายกลุ่มในสังคมแล้ว เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสำคัญกับความพอเพียงทั้งผู้ให้และผู้ให้บริการ เมื่อมีวิกฤตย่อมมีโอกาสเสมอ ผู้ประกอบอาชีพไม่ได้มองว่าเป็นการหาโอกาสจากความเศร้าโศกเสียใจของใคร ด้วยสถานการณ์แบบนี้เองผู้ประกอบอาชีพมองว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสะดวก ให้ความไว้วางใจ ให้คำแนะนำในบางเรื่องที่พอแนะนำได้ด้วยประสบการณ์ของผู้ให้บริการนั่นเอง เมื่อย้อนไปสมัยพุทธกาลจะพบว่า ในสมัยที่พระผู้มีพระภาคยังทรงมีพระชนม์อยู่ พระองค์ได้ตรัสตอบพระอานนท์เพื่อเปรียบเทียบการจัดการศพ ว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับสรีระของพระองค์ว่า “ศพของจักรพรรดินั้น มีการใช้ผ้าใหม่ห่อพระบรมศพ เสร็จแล้วจึงห่อด้วยสำลีบริสุทธิ์ แล้วจึงห่อด้วยผ้าใหม่อีกชั้นหนึ่งทำโดยวิธีนี้เหมือนห่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าและสำลีได้ 1,000 ชั้น แล้วอัญเชิญพระบรมศพลงในรางเหล็กเต็มด้วยน้ำมัน ใช้รางเหล็กอีกอันหนึ่งครอบแล้ว ทำจิตกาธานด้วยไม้หอมล้วนแล้วถวายพระเพลิงพระบรมศพพระเจ้าจักรพรรดิ สร้างสถูปของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ที่ทางใหญ่สี่แพร่ง¹²”

คำเปรียบเทียบของพระองค์ เป็นการตรัสบอกเพื่อให้ปฏิบัติกับสรีระของพระองค์เช่นเดียวกับพระจักรพรรดิเหล่านั้นนั่นเอง

¹² ที.มหา.(ไทย),10/205/152.

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2541.
- (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมานุชชีวัต**, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- McClelland, David c., and others. (1953). **The Achievement Motive**. New York : Appleton-Century-Crofts Inc.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, ปีที่ 12, ฉบับที่ 1869, วันที่ 28 กันยายน 2549.
- สัมภาษณ์, คุณดวงกมล เกิดชื่น, วันที่ 21 กันยายน 2558,
- สัมภาษณ์, คุณใจ เกิดชื่น, วันที่ 21 กันยายน 2558,

